DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

10. februar 2011 *

I sag C-30/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Linköpings tingsrätt (Sverige) ved afgørelse af 28. oktober 2009, indgået til Domstolen den 19. januar 2010, i sagen:

Lotta Andersson

mod

Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Schiemann (refererende dommer), og dommerne A. Prechal og E. Jarašiūnas,

* Processprog: svensk.

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten, ved advokat S. Granath

— den svenske regering ved A. Falk og A. Engman, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved M. Muñoz Pérez, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved J. Enegren, som befuldmægtiget,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om en præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 10, litra c), i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/74/EF af 23. september 2002 (EFT L 270, s. 10, herefter »direktiv 80/987«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en tvist mellem Lotta Andersson og Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten (tilsynsmyndighed på konkursområdet), vedrørende Lotta Andersons ret til betaling af et tilgodehavende opstået ved et ansættelsesforhold i et selskab, der er gået konkurs, og hvori Lotta Anderson var den ene af to aktionærer.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

Direktiv 80/987

3 Direktiv 80/987 finder i henhold til direktivets artikel 1, stk. 1, anvendelse på krav, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet i forhold til arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til direktivets artikel 2, stk. 1.

4 Artikel 10, litra c), i direktiv 80/987 bestemmer, at direktivet ikke berører medlemsstaternes mulighed for at afvise eller begrænse den i artikel 3 omhandlede betalingspligt eller den i artikel 7 omhandlede garantipligt, såfremt arbejdstageren selv eller sammen med nære slægtninge var ejer af en væsentlig del af arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift og havde en betydelig indflydelse på virksomhedens eller bedriftens aktiviteter.

Direktiv 2008/94/EF

5 Direktiv 80/987, der ved flere lejligheder har været underkastet omfattende ændringer, er af klarheds- og rationalitetshensyn blevet kodificeret ved Europa-Parlamentets

og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (kodificeret udgave) (EUT L 283, s. 36).

6 I syvende betragtning til direktiv 2008/94 udtales:

»Medlemsstaterne kan fastsætte begrænsninger for garantiinstitutionernes ansvar, som bør være forenelige med direktivets sociale målsætning og tage højde for kravenes forskellige størrelse.«

7 Direktivets artikel 3 bestemmer:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog artikel 4.

De tilgodehavender, garantiinstitutionen dækker, er ikke-udbetalt løn, der er optjent i en periode, der ligger inden og/eller eventuelt efter en dato, som medlemsstaterne har fastsat.«

8 Direktivets artikel 7 lyder:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at manglende indbetaling til deres forsikringsinstitutioner af tvungne bidrag, som arbejdsgiveren i henhold til nationale lovbestemte sociale sikringsordninger var pligtig at betale, inden han blev insolvent, ikke begrænser arbejdstagerens ret til ydelser over for disse forsikringsinstitutioner, i det omfang arbejdstagerbidragene på forhånd er fradraget den udbetalte løn.«

9 Følgende fastsættes i artikel 12 i direktiv 2008/94:

»Dette direktiv berører ikke medlemsstaternes mulighed for:

a) at træffe de foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at undgå misbrug

b) at afvise eller begrænse den i artikel 3 omhandlede betalingspligt eller den i artikel 7 omhandlede garantipligt, såfremt det viser sig, at opfyldelse af pligten ikke er rimelig på grund af særlige forbindelser mellem arbejdstager og arbejdsgiver og af sammenfaldende interesser, der medfører en stiltiende aftale mellem disse

c) at afvise eller begrænse den i artikel 3 omhandlede betalingspligt eller den i artikel 7 omhandlede garantipligt, såfremt arbejdstageren selv eller sammen med nære slægtninge var ejer af en væsentlig del af arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift og havde en betydelig indflydelse på virksomhedens eller bedriftens aktiviteter.«

Nationale bestemmelser

10 § 1, stk. 1, i løngarantiloven (lönegarantilagen 1992:497, SFS 1992, nr. 497) bestemmer, at staten i henhold til denne lov indestår for betalingen af arbejdstageres krav mod en arbejdsgiver, som er erklæret konkurs i Sverige eller i et andet nordisk land.

11 I medfør af samme lovs § 7, stk. 1, omfatter betaling i henhold til garantien, som påhviler staten i forbindelse med konkurs, sådanne krav på løn eller andet vederlag samt pensionskrav, som er privilegerede fordringer i henhold til §§ 12 og 13 i lov om privilegerede fordringer (förmånsrättslagens 1970:979, SFS 1970, nr. 979).

12 I medfør af § 7a i løngarantiloven vedrører betaling i henhold til garantien imidlertid ikke sådanne arbejdstagere, som er omfattet af § 12, stk. 6, i lov om privilegerede fordringer.

13 Ifølge § 12, stk. 1, i lov om privilegerede fordringer er arbejdstageres krav på løn eller anden godtgørelse på grundlag af ansættelsen herefter omfattet af en almindelig ret som privilegerede fordringer.

14 Samme lovs § 12, stk. 6, bestemmer, at hvis den insolvente debitor er erhvervsdrivende, skal en arbejdstager, som selv eller med nære slægtninge mindre end seks måneder før konkursbegæringen har ejet en væsentlig andel af virksomheden, og som har haft betydelig indflydelse på dens drift, ikke i henhold til denne bestemmelse have nogen privilegeret fordring på løn eller ret til pension.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

15 Linköpings Ridskola AB (herefter »Linköpings Ridskola«) blev erklæret konkurs den 23. december 2008. Lotta Andersson, sagsøgeren i hovedsagen, der fra 1996 til 2008 var samlevende med Magnus Andersson, ejede ligesom sidstnævnte 50 % af aktierne i dette selskab.

16 Lotta Andersson modtog aktierne som en gave i 2006, og hun har været ansat ved Linköpings Ridskola siden midten af 1990'erne. Hun har været bestyrelsesmedlemssuppleant i selskabet og haft ret til i eget navn at tegne firmaet indtil tidspunktet, da det eneste bestyrelsesmedlem, Magnus Andersson, den 20. november 2008 besluttede at fratage hende firmategningsretten.

17 Den 12. januar 2009 meddelte kurator i konkursboet afslag på Lotta Anderssons ret til løngaranti i henhold til løngarantiloven, da hun mindre end seks måneder før virksomhedens konkursbegæring havde ejet en væsentlig andel af den omhandlede virksomhed og haft betydelig indflydelse på dens drift, hvorfor hun i henhold til § 12, stk. 6, i loven om privilegerede fordringer ikke havde nogen privilegeret fordring for sine løntilgodehavender i henhold til nævnte § 12.

18 Lotta Andersson har i stævningen til Linköpings tingsrätt fremsat krav om udbetaling af løn i december 2008 og i en del af januar 2009 samt for løn i forbindelse med opsigelse og feriegodtgørelse på i alt 138 240 SEK med renter. Hun har gjort gældende, at hun i henhold til § 12 i lov om privilegerede fordringer har en privilegeret fordring, og at hendes situation ikke er omfattet af denne lovs § 12, stk. 6, eftersom hun ganske vist ejede en væsentlig andel af Linköpings Ridskola, men på tidspunktet for

virksomhedens konkursbegæring ikke havde betydelig indflydelse i forhold til virksomheden og ikke kunne styre denne.

19 Linköpings tingsrätt har under disse omstændigheder besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en national bestemmelse, hvorefter en arbejdstager ikke er omfattet af et fordringsprivilegium i konkurs, fordi denne selv eller sammen med nære slægtninge mindre end seks måneder før konkursbegæringen ejede en væsentlig andel af virksomheden og har haft betydelig indflydelse på dens drift, forenelig med artikel 10, litra c), i […] direktiv 80/987 […]?«

Om det præjudicielle spørgsmål

20 Det skal indledningsvis bemærkes, at det præjudicielle spørgsmål vedrører fortolkningen af artikel 10, litra c), i direktiv 80/987, hvorimod de relevante EU-retlige bestemmelser med henblik på pådømmelsen af sagen, når henses til den omstændighed, at den omhandlede virksomhed blev erklæret konkurs den 23. december 2008 – som sagsøgte i hovedsagen, den spanske regering og Europa-Kommissionen med rette har gjort gældende i deres skriftlige indlæg – findes i direktiv 2008/94, der trådte i kraft den 17. november 2008. I direktiv 2008/94 foretages en kodificering af direktiv 80/987, og det indeholder i det væsentlige de samme bestemmelser som sidstnævnte direktiv. Artikel 12, litra c), i direktiv 2008/94 gentager således indholdet af artikel 10, litra c), i direktiv 80/987 i enslydende vendinger.

21 Den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål bør derfor omformuleres således, at det tilsigter at fastslå, om artikel 12, litra c), i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter en arbejdstager ikke er omfattet af garantien for betaling af arbejdstagernes tilgodehavender, fordi arbejdstageren selv eller sammen med nære slægtninge mindre end seks måneder før virksomhedens konkursbegæring har ejet en væsentlig andel af den omhandlede virksomhed og har haft betydelig indflydelse på dens drift.

22 Det skal i denne henseende bemærkes, at direktiv 2008/94 i artikel 3 indfører en forpligtelse til betaling af arbejdstagernes tilgodehavender, hvorimod artikel 12, litra c), i samme direktiv giver medlemsstaterne mulighed for at afvise eller begrænse denne pligt, såfremt arbejdstageren selv eller sammen med nære slægtninge ejede af en væsentlig del af arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift og havde en betydelig indflydelse på virksomhedens eller bedriftens drift.

23 Artikel 12, litra c), i direktiv 2008/94 fastsætter ikke nogen frist, inden for hvilken ejerskabet af en væsentlig del af den omhandlede virksomhed og en betydelig indflydelse på dens drift skal have været effektive, for at betalingsforpligtelsen kan afvises eller begrænses. Med henblik på at afgøre, om denne bestemmelse er til hinder for fastsættelsen af en seksmånedersfrist, således som den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning giver mulighed for, skal der foretages en undersøgelse af bestemmelsens opbygning og de formål, den forfølger.

24 Det fremgår herved af syvende betragtning til og artikel 12, litra a)-c), i direktiv 2008/94, at lovgiver ikke ønskede at berøre medlemsstaternes mulighed for at indføre grænser for garantiinstitutionernes ansvar i visse situationer, herunder dem, der er beskrevet i artikel 12, litra c). Sidstnævnte bygger bl.a. på en underforstået formodning, hvorefter en arbejdsstager, der ejede en væsentlig del af den omhandlede

virksomhed, og som samtidig havde en betydelig indflydelse på denne drift, dermed delvis kan være ansvarlig for virksomhedens insolvens.

25 Denne mulighed skal imidlertid vurderes i lyset af det sociale formål med direktiv 2008/94, der består i at sikre alle arbejdstagere en minimumsbeskyttelse inden for Den Europæiske Union i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens ved betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for en bestemt periode (jf. i denne retning dom af 11.9.2003, sag C-201/01, Walcher, Sml. I, s. 8827, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

26 Domstolen har desuden allerede fastslået, at anvendelsen af en national bestemmelse, som tilsigter at undgå misbrug, ikke må være til hinder for EU-bestemmelsernes fulde virkning og ensartede anvendelse i medlemsstaterne (Walcher-dommen, præmis 37).

27 Imidlertid kompromitteres hverken formålet med artikel 12, litra c), i direktiv 2008/94 eller direktivets sociale formål af en national bestemmelse, der – som det er tilfældet i hovedsagen – begrænser kategorien af arbejdstagere, der ikke er omfattet af garantien for betaling af arbejdstagernes tilgodehavender, til arbejdstagere, der i løbet af seksmånedersperioden før virksomhedens konkursbegæring ejede en væsentlig andel af den omhandlede virksomhed og har haft betydelig indflydelse på dens drift. Det kan nemlig under sådanne omstændigheder ikke udelukkes, at arbejdstageren, der har fået afslag på løngaranti, kan være ansvarlig for den omhandlede virksomheds insolvens.

28 Henset til det ovenfor anførte, skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 12, litra c), i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter en arbejdstager ikke er omfattet af garantien for betaling af arbejdstagernes tilgodehavender, fordi denne selv eller sammen med nære

slægtninge mindre end seks måneder før virksomhedens konkursbegæring ejede en væsentlig andel af den omhandlede virksomhed og har haft betydelig indflydelse på dens drift.

Sagens omkostninger

29 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 12, litra c), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (kodificeret udgave) skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter en arbejdstager ikke er omfattet af garantien for betaling af arbejdstagernes tilgodehavender, fordi denne selv eller sammen med nære slægtninge mindre end seks måneder før virksomhedens konkursbegæring ejede en væsentlig andel af den omhandlede virksomhed og har haft betydelig indflydelse på dens drift.

Underskrifter